

DANSKE
Museer

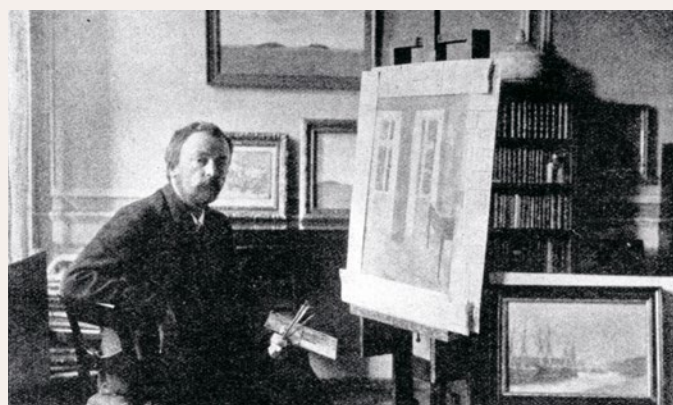
EFTERÅR 2021 — ÅRGANG 34

TEMA

**SNAP
SHOTS**

Fra museernes
forskning

At tale *som...*

I det nye H.C. Andersens Hus, som åbnede i juni, taler museet ikke *om* H.C. Andersen, men *som* H.C. Andersen. At skabe et museum med afsæt i eventyrforfatterens egne formgreb rejser spørgsmål om museet som institution og ikke mindst udstillingens tekster.

Af **Henrik Lübker**

Fotos: H.C. Andersens Hus, Lærke Beck Johansen
og Rasmus Hjortshøj

Hvis kunstmuseer har én ting til fælles, må det være, at de næsten uden undtagelse alle fremviser en afgrundsdyb afstand mellem måden, de formidler på, og de formidlingsstrategier og udtryksformer, deres kunstnergenstandsfelt anvendte. Det gjaldt ikke mindst i det gamle H.C. Andersens Hus, der var fuld af museum, men blottet for eventyr.

Problemstillingen gælder reelt for alle museer. Alle genstandsfelter – om det så er vikingetid, skagensmalerier, friluftsliv eller andet – har en særegen udtryksform, som jeg mener, at formidlingen bør være forpligtet på. Men forsøger man at gribe sådanne gennem et klassisk musealt blik, der, rundet af oplysningstænkningen, kortlægger, kategoriserer og udlægger, så forsvinder genstandsmaterialiteten mellem fingrene på én. Den reduceres nemlig derigennem til en enstrengt fortælling, der mest af alt handler om mennesket selv og vores beherskelse af vores omgivelser. I det nye H.C. Andersens Hus arbejder vi derfor ud fra en idé om ikke at tale *om*, men at tale *som* H.C. Andersen. Det åbner for nye perspektiver på både institutionen, udstillingen som formarbejde og, ikke mindst, udstillingens tekstarbejde.

Fokus på tekstarbejdet

I de senere år er der kommet en større forståelse for tekstarbejdets betydning og fokus på at skrive bedre tekster. Hyppigt hører jeg eksempelvis om vigtigheden af, at journalister bearbejder museumsinspektørernes akademiske tekster, så de bliver mere spiselige. Eller måske arbejdes der med specifikke tilgange, som eksempelvis Margareta Ekarvs principper for den gode

FAKTA

→ H.C. Andersens Hus åbnede i juni 2021 med en 'soft opening', da dele af museet ikke var helt på plads. Teknikken har voldt udfordringer, og ved redaktionens afslutning arbejdede museet på højtryk på at få dem løst.

→ Udstillingerne er skabt i samarbejde med det engelske designfirma Event Communications og en lang række danske og internationale aktører. Det danske manuskript til udstillingen er skrevet af Kim Fupz Aakeson. Daniel Handler, bedre kendt under pseudonymet Lemony Snicket, har skrevet det engelske manuskript.

museumstekst. Selv om særligt sidstnævnte tilgang nogle gange formår at skabe smukke, poetiske tekster, og selv om vi generelt bevæger os i en retning af bedre og mere læseværdige museumstekster, fremstår også disse tilgange som en forståelse af museumsteksten som en lineær, hierarkisk kommunikationskanal – skabt med henblik på mest effektivt at transmittere budskabet fra institution til gæst.

Som genre er museumsteksten således en generisk, men effektiv måde at tale *om* noget frem for at tale *som* noget. Alt imens museumstekstarbejdet således kortlægger, kategoriserer, udlægger og fortolker for gæsten, fremviser teksterne altså samtidig museumsinstitutionens beherskertrang, netop fordi teksten både er løsrevet fra gæstens umiddelbare fænomnologiske udstillingsoplevelse, og fordi den ikke er formgivet af den materialitet, den søger at beskrive og forklare.

Et blik på tingene

Tekstarbejdet er særligt interessant, fordi det måske er det udstillingselement, der tydeligst afslører, hvilket ideologisk fundament en given udstilling står på. Det skyldes, at museumsteksten både er en måde at rammesætte et indhold og en måde at styre gæstens blik. På denne vis er museumsteksten distancerende, da dens primære funktion er at sige noget om noget andet end teksten selv. Som en konsekvens heraf placerer den gængse museumstekst gæsten uden for den scene eller genstand, som den peger på, hvilket betyder, at en umiddelbar kropslig forbindelse mellem gæst og genstand erstattes af tekstens 'guidning' af gæstens blik. Teksten retter vores blik mod scenen eller genstanden på en bestemt måde og søger derved at kontrollere relationen. Og tekstens blik på genstanden skaber samtidig distance og privilegerer intellekt over intuition og følelse, adskillelse over intimitet og nærvær.

Dette fører ikke blot til museet som et intellektualiseret læringsmiljø baseret på en tankpassermodel, hvor viden forstås som en autonom genstand, som kan overføres fra institution til gæst. Men også til hvordan museumsinstitutionen derigennem implicit fastholder et hierarkisk blik frem for at fremme en demokratisk tænkning. Ved at blive fortalt om genstande, scener og steder 'lærer' gæsten om sin plads i samfundet. Museet bliver et hierarkisk centrum, der, via transmission, lærer sine gæster om sandheden om dem selv, fordi det er institutionen, der styrer gæstens blik, og som oftest entydigt udlægger det historiske bagtæppe, der har ledt til gæstens her og nu.

Jacques Rancière problematiserer en sådan forståelse af forholdet mellem lærer og elev, institution og besøgende flere steder i sit forfatterskab. I *The Eman-*

”... selv om vi generelt bevæger os i en retning af bedre og mere læseværdige museumstekster, fremstår også disse tilgange som en forståelse af museumsteksten som en lineær, hierarkisk kommunikationskanal – skabt med henblik på mest effektivt at transmittere budskabet fra institution til gæst.”

cipated Spectator (2008) udfordrer han ovenstående forestilling om tilskueren som en passiv modtager af en given institutions transmitterede budskaber. Og i *The Ignorant Schoolmaster* (1991) er det selve transmissionstanken, som står for skud. At udlægge tingene for én er, siger Rancière, en subtil og pervers form for undertrykkelse, fordi det at forklare tingene ”først og fremmest er at vise ham at han ikke kan forstå det selv” (Rancière 1991, 6). Ved at udlægge og fortolke verden for gæsten fratager museerne samtidig vedkommendes ret til selv at fortolke sin egen virkelighed. I sådan en struktur fastholdes gæsten som evigt mindre kompetent og mindre vidende, eftersom den viden, som gæsten måtte opnå, er noget, der er tilstykket vedkommende af institutionen.

Performativ tekst

I H.C. Andersens Hus har vi udforsket andre måder at kommunikere på i et forsøg på at skabe noget, der taler *andersensk* snarere end autoritativt at tale *om Andersen*. Det gøres blandt andet ved at behandle

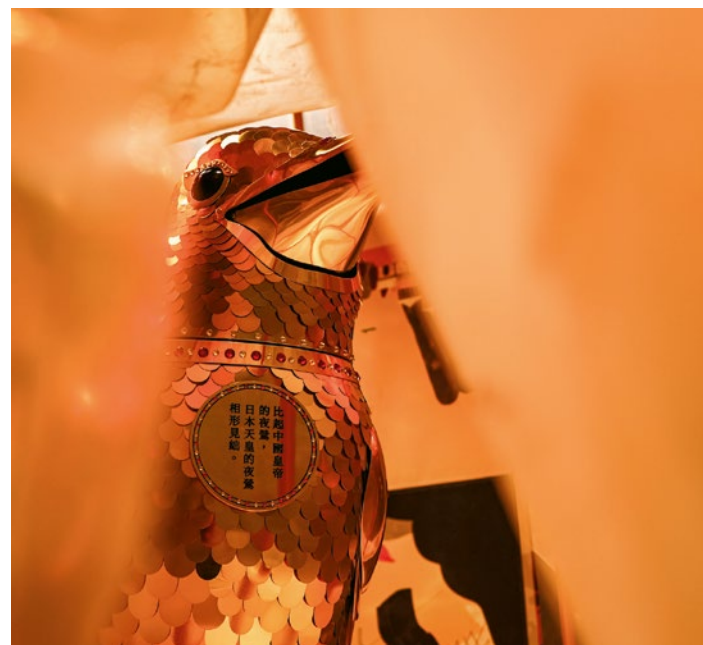
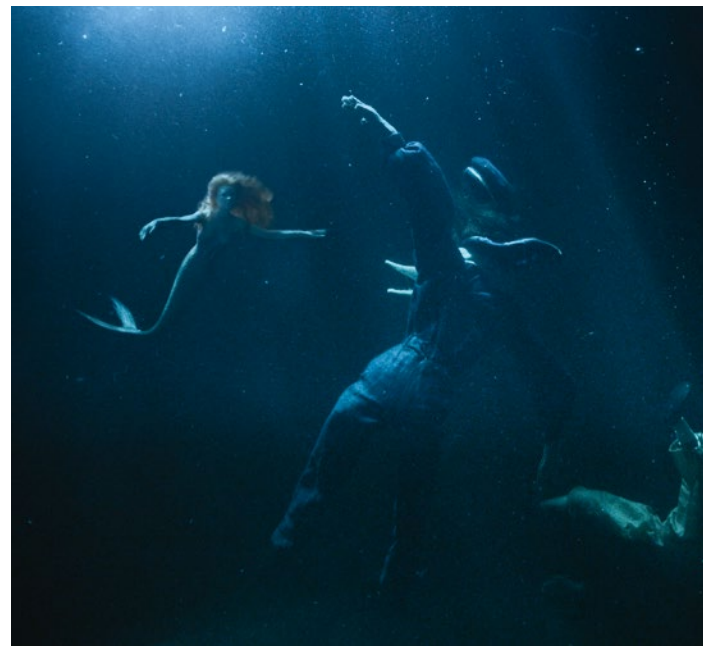
tekster som materielle genstande. Tekststykker bliver til integrerede scenografiske virkemidler, som når teksten eksempelvis i Klods-Hans præsenteres i Ol-dermandens avis eller i iøjnefaldende *gammeldags* tekstpaneler fulde af ekspertudsagn, der forsøger at fremføre bevis for, at det skam er helt naturligt, at en ægte prinsesse kan mærke en ært gennem 20 ma-drasser.

Men vigtigere endnu gøres det ved brug af lydtek-nologi, hvor vi skaber en såkaldt binaural oplevelse, hvor lyd og stemmer kan placeres præcist i udstil-lingsrummet. Det tillader museet at skabe en flerstem-mig verden, hvor genstande hver især tilbyder deres synspunkt – ofte ganske uenige med H.C. Andersens fortællerstemme, men alle overbeviste om sandheden i netop deres fremstilling. Brugen af audioteknologien til at skabe en flerstemmig verden muliggør også et arbejde med de unikke mundtlige og tonale kvaliteter, der ligger i H.C. Andersens eventyr, samt en leg med de forskellige måder, han skaber afstand og nærvær gennem eksempelvis hans brug af humor og ironi.

Ved på denne vis at opløse hierarki gennem etab-leringen af modsatrettede perspektiver, ved at blive rumliggjort og integreret i scenografien på samme niveau som en genstand, en montre eller et scenogra-fisk element, bliver museumsteksten mere end blot en beholder for et indhold. Som Hans Thies Lehmann har beskrevet tekstens rolle i det postdramatiske teater, bliver den et system af tegn, der er ”mere nærvær end repræsentation, mere delt end kommunikeret ople-velse, mere proces end produkt, mere manifestation end henvisning, mere en impuls af energi frem for in-formation” (*The Postdramatic Theatre* 2006, 85). På den vis ligger en teksts betydning ikke så meget i dens postulerede meningsfulde indholdsside, men snarere i de ekspressive og performative aspekter.

En sanselig, kropslig oplevelse

I H.C. Andersens univers handler det lige så meget om, hvordan eventyrenes aktører udtrykker sig, som hvad de reelt siger. Det er måden, de taler forbi hinanden eller imod hinanden, lige så meget som det er det, de siger. For Andersens verden handler om relationer. For at iscenesætte dette har museet arbejdet sammen med forfattere – ikke fordi de skriver mere forståeligt og glat end museets egne medarbejdere, men fordi de dygtigere kan arbejde med sprogets ekspressive kvaliteter på samme vis som H.C. Andersen gjorde det. På den vis handler det om at få skabt tekst, som ikke er glat bærer af et indhold, men som udtrykker materi-alelegen og humoren i Andersens univers igennem sit sprog og derved får teksten selv til at blive synlig. Det er på den vis gennem tekstens formarbejde, at teksten selv bliver en sanselig, kropslig relation i museet.

Litteratur
Ekarv, Margareta, Elisabet Olofsson, og Bjørn (red.): *Smaka På Orden - Om Texter / Utställningar*. Stockholm: Carlssons, 1991.

Lehmann, Hans-Thies. *Postdramatic Theatre*. Oversættelse af K. Jürs-Munby. London: Routledge, 2006.

Ranciére, Jacques. *The Emancipated Spectator*. Oversættelse af Gregory Elliott. London: Verso, 2011.

Ranciére, Jacques. *The Ignorant Schoolmaster: Five Lessons in Intellectual Emancipation*. Stanford, CA: Stanford Univ. Press, 1991.

Henrik Lübker er Creative Director, H.C. Andersen, Odense Bys Museer

TEMA

SNAPSHOTS

Fra museernes forskning

Lige så forskellige museerne er, lige så mangfoldig er deres forskning. Den handler om alt fra Frederik 6.s garderobe til skimmelsvamp i samlingen og digital formidling. Dyk ned i forskningen på de følgende sider.